

Им республикадин метлеб-дин члехи сувар я. 2011-йисалай официалнидаказ къейдзавай ада чи стха халкъарин дуствилн алакъяр лишанламишзава. Суварин бинсда яргал 1741-йисуз дагъвийр сад хъана, ирандин чапхунчи Надир-шагъдин 100 агъзур кас яракъламиш къушун куклварай къетлен вакъи ава. Ихътин гъунарлу вакъиаяр чи халкъарин тарихда гзаф хъана ва гилани ава. Гъич тахъайтла 1999 - йисер Дагъустандиз сукулмиш хъайи яракъламиш бандитрин клеретлар куклварун рикел хкин. Къуй чи халкъарин арадавай гъурмет мадни мягъкем хъурай!

ЩИЙИ ДУЪНЪЯ

Ахтынская районная общественно-политическая газета

“НОВЫЙ МИР”

1928-йисалай акъатзава. №37 (9057) саласа, 15-сентябрь, 2026-йис.

Къимет 10 манат

12+

АХЦЕГЪРИН 1-НУМРАДИН СОШ-ДИН -165 ЙИС

Оргкомитетдин заседание

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Муниципалитетдин къил Абдул-Керим Палчаеван регъбервилк кваз Ахцегърин Стлал Сулейманан тлварунихъ галай 1-нумрадин юкъван школадин 165 йис тамам хъунин юбилейдиз талукъарнавай тешкиллувилн комитетдин заседание къиле фена. Йикъан повесткадин къилин месэла клелдай и заведениедин юбилейдин шадвилериз талукъарнавай. Ам гъахълудаказ неинки Дагъустандин, гъаки вири Кеферпатан Кавказдин виридалайни яшлу хуьруьн светский школа яз гъисабзава.

Школадин тарих 1861-йисан 26-сентябрдилай эгечлава. И вахтунда Самурдин округдин Ахцегърин хуьре «Са классдин сифтегъан общественный училище» лагъай клелдай заведениеди вичин ракларар ачухна. Им и регионда 44 ученик къабулай хуьруьн сифте светский школа тир. Гъеле къве йис идалай вилик, 1859-йисуз, Кавказдин даяе бегъем хъайи са тлмил вахтунилай, духтур Лебедева дагъвийрин аялриз урус члал чирун патал Ахцегърин къеледин патав екеди тушир школа ачухна. И тежриба яргалди феначлани, ам чкадин округда светский образование гуниин сифте кам къачун хъана. 1861-йисуз лагъайтла, агъалийрин тлалабуналди школадихъ гъамишан клвал ва статус хъана.

165 йисан вахтунда школадин цларай вичин халкъдин вишералди тлвар-ван авай рухвар ва рушар экъечлна – алимар, духтурар, военачальникар, государстводин ва общественный деятелар, культурадин ва искусстводин устадар. Са мусятлани партайрихъ ацукъайбурун жергеда авай: Нажмудин Самурский – Дагъустан АССР-дин бине эцигайди ва сифте къил, Мирзабег Ахундов – ДАССР-дин лежбервилн нарком, Гъазрет Алиев – Советрин Союздин Игит, Саймат Ферзалиева – Социализмдин Зегъметдин Игит, Шагъ-Эмир Мурадов – Дагъустандин Халкъдин писатель, Софият Аскарова – республикадин сифте

киноактриса, Алла Жалилова – СССР-дин Большой театрдин балерина хъайи анжах са дагъустанви, Хас-булат Аскар-Сарыджа – Дагъустандин скульптурадин искусстводин бине эцигайди, Рагъимат Гъажиева – Россиядин Халкъдин артистка, Азиз Алискеров – ири геолог - къизилдин мяденар гагъурдайди (золотоискатель), Агъед Агъаев – литературовед ва алим, Къемер Адигуьзелова - Палчаева – сифте дагъустанви илимрин доктор, офтальмолог, Салигъ Агъмедов – 1931-йисуз Ахцегъа гъвечли ГЭС эцигай инженер-самородок, Абдулвагъид Вагъабов, Магъият Макатова, Гуьлханум Султанова, Марият Багъишева – СССР-дин Верховный Советдин депутаттар ва хейлин масабур.

Им тлварарин гъаклан сиягъ туш. Им школа бажарагърин чаддиз элквейвал къалурзавай жанлу летопись я. Школадин цлара къачунвай чирвилери выпускникриз гъар жуьре хилера куклушар муьтлуьгъариз куьмекна – уьлкведиз къуллугъ авунилай искусстводак къван, илимдилай женгинин игитвилел къван.

Заседаниедал шадвилерин план, школадин патав гъай территория аваданламишунин ва музейдин экспозицияр гъазурунин месэлаяр гъялна. Вичин яргал тарихдин вахтунда школа гъаклан клелдай заведение вай, ам виче гележег арадал къвезвай чка – хуьруьн гъакъикъи рикл яз амукъзава.

Дагъустандин команда

РД-дин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Фёдор Щукина кар алакъдай пешекарар желбунин мураддалди арадал гъанвай «Дагъустандин команда» программдин клвалах давам жезва.

И йикъара «Дагъустандин командадиз» къуватлу 9 пешекар мад алава хъхъана. Ф. Щукинан телеграм-каналда хабар ганвайвал, суьгъбетар къиле тухвайдалай къулухъ 10 дакай 9 кас республикадин кадрийрин резервдик акатна.

«Гзафни-гзаф зи фикир желб авур кар ам я хъи, иштиракайбурукай садни гъакъикъибур тушир планрикай ва я гуьрчегдиз гъазурунавай гъахъ-гъисабрикай рахана. Гъар сад дуьмдуьз теклифар гъаз атана: ЖКХКх, энергетика, образование, здравоохранение, спорт», – кхъенва Фёдор Щукинан тг-каналда.

Суьгъбетар къиле тухуз атай кандидатри-

кай бязибур чпи идалай виликни и жуьредин конкурсра иштиракайдакай ва чпин чирвилерни тежриба садазни герек татайдакай ихтилатна.

«Лезги газетдин» медаль гана

М.НАРИМАНОВ

Россияда 1-сентябрдилай официалнидаказ 2027-йис патал подпискадин кампания ачухна. Адан сергъятра аваз республикадин общественно-политический «Лезги газетдин» редакцияди гъар йисуз районрин къилерихъ, коллективрин къуллугъчийрихъ ва адетдин клелдайбурухъ галаз гуьруьшмишвилер тешкилзава. Алай йисан 1-сентябрдиз газетдин къилин редактор, Россиядин журналистрин Союздин Дагъустандин отделениедин председател Мегъамед Ибрагъимов Ахцегъ райондин регъбер Абдул-Керим Палчаевахъ галаз гуьруьшмиш хъана.

Азавилин гъалара абуру дидед члал хуьнин ва вилик тухунин месэлаяр, и клвалахда милли газетдин ролдиз, гъакли муниципалитетди жегъилрин арада лезги члал машгъур авуниз талукъ серенжемин рекъай месэлаяр гъялна. Мегъамед Ибрагъимова хабар гайивал, эхиримжи йисара Ахцегъ районда «Лезги газет» кхъенвайбурун къадар агъзур касдилай алатнава. Адан фикирдалди, муниципалитетдин агъалийрин къадардиз килигайла, им хъсан нетижа я.

Райондин къили дидед члал вилик тухуник ва хуьник еке пай кутунай республикадин газетдин вири коллективдиз чухсагъул лагъана ва адахъ яратмишунрин рекъай агалкъунар хуьн алхишна. Ада суьгъбет авурвал, муниципалитетда гъар йисуз школадин ученикар патал олимпиадаяр, дидед члалан муаллимрин арада конкурсар къиле тухузва, виридалайни хъсан аялар ва муаллимар лагъайтла, премийралди къейдзава.

Абдул-Керим Палчаева гъаклини къейдна: райондин агъалийри неинки республикадин изданияр, гъакли чкадин «Щийи дуьнья» газетни ашкъидалди кхъизва. Районда почтадин отделениеди ва киоскди клвалахзава. Идани газетар кхъинин клвалах къулайди ийидай мумкинвал гузва. Ада а кардихъ инанмишвал къалурна хъи, 2027-йис патал подпискадин кампаниядин сергъятра аваз ахцегъвийри къетлен активвал къалурда.

Гуьруьшдин эхирдай Мегъамед Ибрагъимова лезги члал хуьнин рекъай бегъерлу клвалах тухунай райондин руководстводиз чухсагъул лагъана, гъар йисуз тереф хуьнай ва лезги культурадин тлвар-ван авай деятелар эбеди авунай Абдул-Керим Палчаеван «Лезги газет» редакциядин патай рикел аламуькдай медаль вахкана.

Клвале дидед члалал рахух!

Малум тирвал, Дагъустандин халкъарин милли члалар алай вахтунда квахъунин хатлувилик ква. Месела, 2002-йисуз къиле тухвай переписдин делиралди, чи республикада яшамин жезвай агъалийрин 91 процентдиз чпин хайи члалар чизвай, 2010-йисуз абурун къадар – 84, 2021-йисуз 66 процентдал къван аватна. Им чак виридак къурху кутадай лишан я. Гъич тахъайтла, сифте нубатда мектебра

дидед члалан тарсариз чара авунвай сятерин къадар артухарна кланда.

Амма дидед члал хуьнин къилин шартлрикай сад им хизанда анжах дидед члалал рахун лазим тирдал къетлен гуьзчивал тухун я. «Ватан бубади, члал дидеди хуьзва» – ибара гъакъикъат я. Гуьрметлу дидеяр, бадеяр, сусар! Клвале аялрихъ галаз дидед члалал рахух!

Тебиатдин бедбахтвилер умуми къуватралди алудзава

М.НАРИМАНОВ

Фиярин хуър Фий-чай вацун кьерехда бинеламиш хъанвай ва вич райцентр тир Ахцегьрикай 35 километрдин яргъа авай Россиядин виридалайни киблепатан хуър я. 2026-йисан сентябрдин эвела, яргъалди къвайи марфарилар кълухъ, дагъдин и хуър къуватлу селдик акатна. Яшлу инсанриз ихътин къуватлу сел акурди туш. Ада гъам майишатриз, кьурариз ва гъамни инсанриз зиянар гана.

Гъа икI майишатдин дараматар, гъай-ванар патал цуар ва складар, куьнуяр, автомобилар – вири ибур селдин хурук акатна. 2024-йисан 1-майдиш шадвилдин гъалара ачухай ва вичел 109 метрдин яргъивал алай яхдиз фидай муькъузни са къадардин зиянар хъанва. И муьгъ вич яргъалди гуьзетиз хъайи хатасузилдин лишан тир. Ам эцигдалди хуьруьн агъалияр чпин уьмуьр хаталувилик кутуналди, вацлалай жуван къуватралди элячIуниз мажбур жезвай. Гила вацун кьве кьерех алакьалу авунвай муькъуь мад къайгъударвал ва ремонт ис-

темишзава.

Райондин кьил Абдул-Керим Палчаев энгелвал авачиз чкадал хуьруьз фена, ада тебиатдин бедбахтвилерин къадардиз кьимет ва талукъ тир тапшуругъар гана. КIвалахар галай-галайвал кьиле тухуда, амма залан техникадивай гьелелиг КIвалахиз жезвач: селди гъаф кьар гъанвайвилей техника ана акIунин хаталувал ава. Фикирзавайвал, кьар тебиатаказ кьуруни кьуд-вад югъ къада.

Тебиатдин бедбахтвилерин сифте йикъ-арилар хуьруьн агъалийри (хуьруьн сергъатрилай кьеце патал яшамин жезвайбурни галаз) хъанвай зиянар алудун патал суботникар кьиле тухуза. Райондин администрацияди хасаратвилер хъанвайбуруз эменни кIвачел ахкъулдун патал вири жуьредин куьмекар гузва. Майишатдин дараматар ремонт авун патал бюджетдинбур тушир такъатрикай менфят къачуда. Арадал атанвай гъалар райондин кьилин хуси гуьзчивилик ква. Суткадин вири вахтунда мониторинг тешкилнава – Фиярин хуър вичин бедбахт-вилехъ галаз текдаказ амуькдач.

В РД увеличены единовременные выплаты при заключении контракта с Минобороны РФ

ЕСТЬ ТАКАЯ РАБОТА - РАБОТАЕМ, РОДИНУ ЗАЩИЩАТЬ БРАТ!

ОТ **3.600.000** РУБЛЕЙ
ДО **4.100.000** СРАЗУ

- САМАЯ БОЛЬШАЯ ВЫПЛАТА В РОССИИ

ОТ **6.500.000** РУБЛЕЙ ЗА ГОД

ЗВОНИ СЕЙЧАС | 8 (8722) 557700

В Дагестане увеличены единовременные выплаты при заключении контракта с Минобороны РФ и назначении в подразделения резерва.

Общий объем единовременных выплат в республике составляет от 3,6 до 4,1 млн рублей; региональная выплата – 2,7 млн рублей, а также дополнительно 400 тысяч рублей при назначении в подразделения резерва;

федеральная выплата – 400 тысяч рублей;

выплата от администраций городов и районов республики – от 100 до 600 тысяч рублей.

Заработная плата военнослужащих начинается от 210 тысяч рублей в месяц. Итого за год – от 6 500 000 рублей с учетом единовременных выплат и заработной платы.

Дополнительную информацию можно получить в пункте отбора по Дагестану: **8 (989) 484-69-95**.

ТЕРБИЯДИН МЕСЭЛАЙРАЙ

Аял патал куь саймишвал важиблу я

М.НАРИМАНОВ, журналист-педагог, РД-дин культурадин лайихлу работник

Агалкъзавай несилдиз тербия гуниг асанти тушир КIвалахда са мус ятлани вирида гъалатIриз рехъ гайиди я. Ингъе абурукай 10 гъалатI.

Сад лагъай гъалатI – мад пара кIан жедач лагъана хиве кьун. «Эгер вакай заз бегенмиш жедайди тахъайтIа, заз вун мад кIан хъижедач».

Диде-бубайрин фикир:

Куь гъи тIалабунин паталхъай хъайитIани, аялри вучиз мукьвал-мукьвал гуьжетарда? Белки, абуру и кар чаз хъилерай ийизва, бес вуч ийин? Абуруз акъуллу хъуниз эвердани? Аялриз чIехибур лугъузвай гафарин ван кьезвач эхир. Къурху гудани? И кардини мад тагъсир хъийизмач. Ихътин дуьшуьшра гъафбур вичин жуьредин козырной карта ишлемишзава: «Мад дидедиз вун кIан хъижедач». И гафар чакай гъафбур мукьвал-мукьвал тикрарзава.

Психологдин фикир:

Жуван бицIек мад кIан хъижедач лугъуз гаф гун тербиядин лап къуватлу такъатрикай сад я. Адет яз, и кьурхулувал кьилиз акъатзавач. Аялри лагъайтIа, фашалвал лап хъсандиз гьиссада. Са сеферда алдатмишуналди, куьне яргъал вахтуналди аялдин патал ихтибар квадарун мумкин я – бицIекди куьн тапарар ийидай инсанар хъиз къабулда. Гъавилей икI лагъайтIа хейлин хъсан я: «Заз вун гьикI хъайитIани кIан жеда, амма вуна

и кар важиблу туш. Яни аялриз къезилвилер гана хала-хатурвилер авуна виже кьведач. Акси дуьшуьшда абуру кьамал ацукьда.

Психологдин фикир:

Аялри са вуч ятлани вучиз ийизватIа, а кардин гъавурда абуру чарасуз яз акъун лазим я. Къадарсуз кIеви истемишунар ийидай тербиядин къайдайрин гъавурда аял гъаф дуьшуьшра акъадач. Адаз ам вердишвилер (дрессировка) хъиз аквада. Чун патав гъайла аялди тапшурмишнавир крар рахун алачиз тамамарда, амма патавай кьекъечIнамазди вири къадагъяр адан рикIелай фида. КIеви истемишунрилай инанмишвал хъсан я. Гереквал аваз хъайитIа, икI лугъуз жеда: «Исятда вуна за лугъузвайвал ийида, нянихъ лагъайтIа, чна вири месэлаяр секинказ гъялда».

Къуд лагъай гъалатI – аялар кстахарна кIанда. «Аквадай гъаларай, за и кIвалах вичи кьилиз акъудда. Зи аялди хъ ам тамамардай къуватар гьеле авач».

вун тухузвай тегъер заз бегенмиш туш».

Къвед лагъай гъалатI – къайгъусузвал. «Ваз вуч кандатIани ая, заз къайгъу туш».

Диде-бубайрин фикир:

Гуьжетар ийиз, нервияр чIуриз, бицIекдиз са вуч ятлани субутариз чанда вучиз гуж акъулда? Аялдиз вичин месэлаяр вичиз гъялиз чир хъана кIанда. Куьредди, аял чIехи яшдин уьмуьрдиз гъазурна кIанда. Къуй адакай фад масадалай аслу туширди хъурай, чун лагъайтIа, секинвиле турай.

Психологдин фикир:

Вич квел машгъул ятIа кьез къайгъу тахъун аялдиз садрани къалурун герек туш. Куь къайгъусузвал гьисс авунмазди ада ам гьикъван «гъакъикъиди» ятIа ахтармишиз эгечIда. Гъаф дуьшуьшра аялди и къайгъусузвал нагъакъан крар авуналди ахтармишда. Ада куьне чIуру крарай вичиз туьгмет ийидани ва я ийидачни гуьзетда. Гъавилей гъагI тIвар патал къайгъусузвал къалуру ийидайдалай аялди хъ галаз дуьствилдин алакъаяр тайинар ийиз чалишмиш хъун хъсан я. Им аялди вич тухузвай тегъердилай куьн эсиллагъ рази тушир дуьшуьшдизни талукъ я. Месела, икI лагъайтIа жеда: «Ваз чидани, и месэлада зун вахъ галаз эсиллагъ рази туш. Амма заз ваз куьмек гуз кIанзава, гьикI лагъайтIа, заз вун пара кIанда. Ваз мус герек хъайитIани, завай меслят къачуртIа жеда».

Пуд лагъай гъалатI – къадарсуз кIеви истемишунар авун. «Вуна за лагъай крар авун лазим я, вучиз лагъайтIа зун кIвале кьилин кас я».

Диде-бубайрин фикир:

Аялри рахун алачиз чIехибурхъ яб акална кIанда. Им тербия гуна виридалайни важиблу къайда я. Артухан рахунриз яб гана виже кьведач. Аялдин 6 йис тамам хъанвани, я тахъайтIа 16 йис,

Диде-бубайрин фикир:

Чун чи аялдиз вири крар ийиз гъазур я. ГьикI лагъайтIа адаз гъаиша виридалайни хъсан шейэр къачуна кIанда эхир. Аялвал лап куьруь девир я, ингъе гъавилей ам гуьзелди хъана кIанда. Чахъ бицIекар вири четинвилерикай ва хуш текъведай крарикай хуьдай къуватар ава. Аялдин гъи гуьгуьл хъайитIани кьилиз акъудиз гъаиша хуш я.

Психологдин фикир:

Кстахарнавай аялриз уьмуьрда гъаф четин жеда. Авай са аял гъаиша диде-бубадин кIанивилик хвена виже кьведач. Гележегда и карди гъаф къадар месэлайрал гъун мумкин я. Инанмиш хъухъ, диде-бубайри аялдин рекъелай гъатта гъвечIи къванни алудуникди ада вич бахтлуди яз гьиссдач. Идаз акси яз аялди вич куьмексузди ва текди яз къатIуда. «И кар жува тамамариз чалишмиш хъухъ. Эгер тахъайтIа, за ваз ашкъидалди куьмек гуда» – ингъе рушав ва я гададив камаллудаказ эгечIзавай жуьрейрикай сад.

Вад лагъай гъалатI – илитIнавай роль. «Зи аял зи виридалайни хъсан дуст я».

Диде-бубайрин фикир:

Аял чи уьмуьрда кьилинди я. Ам ахътин гъавурдик квайди я хъи, адахъ галаз вири крарикай рахаз жеда. Халис чIехиди хъиз, ам чи гъавурда акъазва.

Психологдин фикир:

Чпин диде-бубайриз бегенмиш хъун патал аялар вири кIвалахар тамамариз гъазур я. Диде-буба и дуьньяда абуру патал виридалайни кьилин инсанар я эхир. Аялар гъатта чпин итижрикай таяр-туьшерихъ галаз рахун тавуна чIехибурун асантибур тушир дердийриз гъахъиз гъазур я. Амма и вахтунда абурун хуси дердияр гъял тахъана амуькзава.

(КъатI ама)

Селимат Мегьамедбегова – духтурвилин кылин образование кьачур сифте дагъви дишегъли

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Ахцегърин баркаллу чили илимдин жуьреба-жуьре хилерай чпин тварар тарихда эбеди авунвай рухварни рушар гзаф ганва.

Медицинадикай рахайтла, вичихъ светский образование авай Дагъустандин сифте духтурни баркаллу ахцегъви тир – Бей-Бала-бег Султанов (Ахтынский). Ам 1879-йисуз Ахцегъа медени хизанда дидедиз хъана. Чкадин школадилай кьулухъ Москвадин ва Париждин Сорбоннадин университетра медицинадин факультетар акьалтларна, иллаки бедендин кьенепатан ва венерологиядин азаррай адакай зурба пешекар хъана. Бей-Бала-бег Ахтынскийди 1902-1905-йисара Дагъустандин Куьре округдин ва 1909-1910-йисара Къаякент хуьрун духтурвиле кваллахна. 1914-1918-йисара адакай Баку шегьердин Михайловский пулсуз 1- лечебницадин духтур хъана...

Бей-Бала-бег Ахтынскийдин умуьрдин рехъ-квалах са медицинадал сергьятламиш тушир. 1907-йисан 6-февралдиз ам, халкъдинни гьукумдаррин арада кьетген гьуьрмет кьазанмишнавай зурба духтур, Дагъустан областдин Закалат округдин патай Россиядин II эверунин (созыв) Госдумадин депутатвиле хъазава. Амма, зегьметчи халкъ патал алахъзавай духтур ва общественный деятель Бей-Бала-бег Султанован эхир-кьисмет, гьайиф хьи, туькьуйди хъана: 1918-йисан 20-мартдиз Бакуда мусурманриз акси погромра хаинди ам тфенгдай яна кьена.

Кьейдин, революциядилай виликан йисара Самур округдин, Ахцегърин агъалийрин сагьламвал хуьнин кар чкадин жерягърал ва Тифлиско-Михайловский больницадин кьваллав гвай фельдшервилин школадай акъатнавай Берали Агьмедова, Шуай Гудаева квалахзавай.

Октябрдин инкжилабдилай виликан девирда медицинадин рекъый светский кылин образование кьачур дагъустанви сифте дишегъли – ахцегъви Несрединан руш Мегьамедбегова Селимат хъана. Чаз адан шикил ва биографиядин бязи гьакьикъи делилар, гьайиф хьи, малум туштлани, гьа девирда савадлу дишегълийрин ва кылин Селимат духтурдин кьамат-чешнедал фикир желбин.

Фикир гайила, адан умуьрдин рехъ 20-асирдин эвелра дагъви дишегъли патал гьич фикирдиз гьиз тежедайди я. Вучиз лагайтла, а девирда Дагъустанда савадлу дишегълиар тупларалди гьисабиз жедай ва кылин образование абуруз гуж акакъ тийир риклин хиял тир. Амма аялрин тербия-гележег, гьелбетда, диде-бубадилай пара аслу я. И жигъетдай Селиматан бахтунни гъана. Бакуда нафтлад мяденрин савадлу фяле Несрединан вичин зигьинлу рушаз Ахцегърин урус мектебда, ахпа Санкт-Петербургдин дишегълийрин медицинадин институтдик экечна келдай мумкинвал гана. 1897-йисуз ачухай а институт Россияда, гьакI Европадани кьаз медицинадин рекъый дишегълийриз кылин образование гузвай сифте заведение тир. Селимат Мегьамедбеговади 1917-йисуз ам куьтягъай са тIмил вахтунилай октябрдин инкжилаб башламишна.

Дагъви сифте дишегъли духтурдикай рахадайла, гьелбетда, Зейнаб Тамбиевадин тIвар кьунни кутугнава. Кабардино-Балкариядай тир сифте дишегъли-духтур Зейнабани, Селимата хъиз (уьлкведин меркез Санкт-

Петербургдин гьа са мединститут келнавай мусурман рушариз садаз-сад хъсандиз чидай, арада дуствилинни пешекарвилин сих алакъяарни авай жеде), девирдин ва шариатдин кьанунриз таб гана, дагъвийриз куьмекунин кьаст эцигуналди светский тамам медобразование кьачуна. Санкт-Петербургда дишегълийрин мединститут акьалтларай ада духтурвилин тежриба 1908-йисалай башламишна. Республикадин дагълух районра, Нальчикда (1920-йисара шегьердин больницада дишегълийрин отделдин заведиш тир), 1936-йисалай Бакудин 3-нумрадин больницада гинекологвиле квалахна, умуьрдин чIехи пай – 50 йис халкъдиз медицинадин рекъый кьуллугъуниз бахшна. Селимат Мегьамедбеговадин Зейнаб Тамбиевадиз, гинеколог-духтурариз хъиз, иллаки дагъви дишегълийрин патай еке игътияжлувал ва гьуьрмет авай.

Селимат Несрединовнади вичиз умуьрдин сенят-рехъ яз гинекология хкъягъун дуьшуьшдай тушир. Диндин таъсир ва куьгъне адетар себеб яз, виликрай дагъви дишегълийривай чеб начагъ хьайи дуьшуьшра итим духтуррин патав физ жезвачир. Дагъустандин областдин гьа вахтунин бязи гьахъ-гьисабра кьейднавайвал, ина духтурар дишегълиар тахъуни «халкъдин сагьламвал хуьнин кардиз пис таъсирзавай». Шегьерра гьалар са тIмил кьезил тир. ИкI, вич 1903-йисуз эцигай Порт-Петровскдин шегьердин амбулаторияда азарлу дишегълиар анжах са духтур дишегълиди кьабулзавай. Амма Ахцегъ райондин дагълух хуьрера дишегълиар медицинадин куьмекдикай саки магърум тир.

Санкт-Петербургдин дишегълийрин мединститут куьтягъна, 1917-йисуз гинеколог-духтурвилин кылин образование гваз Селимат Мегьамедбегова хайи ватандиз хутунилки ина халкъдиз медицинадин рекъый ктулугъунин гьалар-ери тамамвилелди дегиш жезва. Халкъдин сиверай-сивериз чкIиз кье чав агакьнавай делилрай, Селимата неинки са ахцегъвийриз ва неинки са гинекологиядин рекъый, гьакI йиф-югъ, вахт ава-авач талгъана, яхдиз ва балкIандаллаз дагълух яргъал хуьреризни физ, саки вири Самур округдин жемьтдиз медицинадин гьар жуьре куьмекарна. Гьелбетда, адан куьмекдиз иллаки руфунал залан дагъви дишегълиар гзаф муьгътеж тир.

Дагъвийрин арада тиф, оспа, малярия, чухутка хътин садакай садак акатдай хаталу азарри кьил хкажнавай гьа мактамда Селимат духтур (ам Ахцегъа аваз хъайи са кьадар вахтунда), гьелбетда, Антон Никифорович Ефимовазни еке куьмек тир. Лугъуз-вайвал, Селимата духтурвилин пеше хкъягъунин себебкарни рушан буба Несрединан дуст Антон Ефимов хъана.

Ихтилат кватай чкадал кьейдин, 1895-йисалай Ахцегъа кьуллугъиз хъайи дьаведин духтур А.Н.Ефимова 1917-йисан инкжилаб ва Советрийн власть хушдиз кьабулна, гъавилий ам кьеледин аскеррихъ галаз хъфенач, чкадин жемьтдиз духтурвиле квалахиз акъвазна. Амма икI яргъалди давам хъанач, яшайишдинни сиясатдин цийи шартлари ам 1919-йисуз Бакудиз хъфиниз мажбулна. Тайиндиз лагайтла, 25 йисуз чкадин жемьтдихъ галаз гьуьрметлудакай яшамиш хъайи кьулай ва вердиш алем амуькьач. Кьеледин урус гарнизон чкIана, туьркверинни Деникинан оккупантри чкадин граждан администрация алудна. Большевикрин патал алай урус духтурдин умуьр еке хаталувилик квай. Гъавилий ам гзаф ахцегъвияр-вичин дустар авай ва вичивай квалах давамариз жери мумкинвал авай Бакудиз куьч хъхъана. Дагъустандин халкъдин писатель Къияс Межидова вичин «Къашкъа духтур» романда кьейднавайвал, пара клани духтур рекъе гваз Ахцегърин саки вири жемьт атанвай ва духтурдин рикIизни вич дагъви халкъдивай гъаишалуьгъ кьакъатзавайдакай аян тир. Духтурдиз вичизни, халкъдизни

виридалайни гъайиф кьезвай кар ам тир хьи, 25 йисуз лезгийрин арада яшамиш хъайи, чIал ва адетар чиз жуванди хъанвай, жемьт пулсуздаказ сагъариз хъайи «Къашкъа духтур» гила дьавединни каш-азиятринни ва эпидемийрин виридалайни четин ва герек вахтунда кьакъатзавай.

Девирар, яшайишдин чкаяр, шартлар дегиш жезвайтлани, Селимат Несрединовнади жемьтдиз сагьламвилин кьуллугъдин гьар йикъан везифа - буржи сабурлувилелди давамарзавай. Вичин умуьрдин эхиримжи йисара ада – духтурвилин баркаллу зегьметдин ветеранди, Дагъустандин лайихлу духтурди – вичин яшариз ва сагьламвилин гьалдизни килиг тавуна, Махачкъала шегьердин дишегълийрин консультацияда квалахъвай. Амма кьабулзавай начагъ дишегълийриз чеб сагъарзавай духтурдин умуьрдин рехъ Дагъустандин дишегълийрин образованиедин тарихдай тамам девир тирди чизвачир.

Эхъ, Селимат Мегьамедбеговадин личный дело РД-дин Центральный госуарстводин архивда (фонд Р-352, опись 22, дело №25) – «Дагъустандин лайихлу инсанрин личный делояр» разделда хуьзва, документрал 1945-йис хъбенва. И архивада тIвар гьатун, яни ам республикадин умуьрдик лайихлу пай кутунвай инсанрин жереда тун – им уьлкведин ва халкъдин вилик госуарстводи дагъви дишегълийрин арада духтурвилин кылин образование кьачур «сифте чубарукдин» лайихлувилер гьисаба кьун я.

Селимат духтурдин квалахдин метлеблувилиз гьакьикъи кьимет гун патал виликдай Дагъустанда инсанрин сагьламвал хуьнин кар гьихътин чкадал алайтла аннамишна кланда. Тарихчийри кьейдзавайвал, 20-асирдин саки юкьвал кьведалди дагълух районрин агъалияр патал пешекарвилин медицинадин куьмек саки авачир. Ина инсанар малум тушир азарар, эпидемияр себеб яз рекъизвай. Чи дагълух хуьрера дишегълийри чпиз стерилизациядикай ва бактеририкай эсילהай хабар авачир мамачи папарин (повитуха) куьмекдалди аялар рухуьзвай. Иллаки пешекар духтуррин куьмекдикай магърум кесиб кьатарай тир дишегълиар иви финик ва сепсидиз рекъизвай дуьшуьшар давам жезвай. Анжах 1930-йисарин эхирда Дагъустандин районриз уьлкведин маса регионрай жегьил фельдшерарни акушеркаяр ракъуриз эгечна. Анжах ахпа, Селимат Несрединовнадин кар-рехъ Ахцегърин машгъур школа акьалтларна, дагъустанви дишегълийрикай сифте яз медицинадин илимрин доктор, профессорвилин дережа кьачур Къемер Абдурагъимовна Палчаева-Адигузеловади (1915-1992), Азербайжандин лайихлу духтур Сона Ибрагъимовна Мамедовади (1918-1991) ва масабур давамарна.

Дагъви дишегълийрин фикирдиз келун эсילהайгъ текъезвай гьа авам девирдин власть вилик гинеколог-духтурвилин кьаст эцигуналди, сифте агалкъунралди Ахцегърин светский школа келай ва гуьгъуьнай мусурман дагъви рушарикай сифтеди яз уьлкведин меркез Санкт-Петербург шегьердиз фена, духтурвилин вини дережадин пеше кьачур ва вичин вири алакьунар-къуват – умуьр лагайтла жеда, ватангъгли дишегълийрин сагьламвал хуьнин кардиз бахш авур Селимат Мегьамедбегова гьаклан ваъ, гьакьикъатда игит дишегъли я. Адан баркаллу тIвар-кар рикIелай алу-дун, икьван чIавадди несилриз раиж тавун, хайи ватан Ахцегъа кьванни тIварунихъ са куьче тахъун – им чаз чи милли тарих, игитар, тийижирвал, авамвал, эдебузвал я. Алатай девиррин рагъметлу, баркаллу несилрин вилик и гьалатI-тахсир туькIуьр хъувун патал С.Н.Мегьамедбеговадиз, Къ.А. Палчаевадиз, гьакI С.И.Мамедовадиз – чпин девирдизлай вилик элячай баркаллу ахцегъви рушариз хайи ватанда памятникар эцигун кутугнава.

«Ахты-Мискинджа» кьанал ахтармишна

М.НАРИМАНОВ

Ахцегъ райондиз «Управление «Дагмелиоводхоз»» ФГБУ-дин директор Юсуф Мегьамедов рабочий мугъманвиле атана. Муниципалитетдин кьил Абдул-Керим Палчаевахъ ва Управлениедин Ахцегърин филиалдин директор Мажидин Мамедбеговахъ галаз санал ада райондин территорияда авай мелиорациядин кьаналар ахтармишна ва абур авай гьалдиз кьимет гана. Гуьруьшди виридалайни хци месэляяр кьарагъарна: дугунрин цин кьитвал, кьаналрихъ хъсандиз гелкъуьн тавун ва нетижада цанвай культурай терг хъун. Кьаналра гъаиша авачиз яд хъунин шартIуналди агъалияр чпид дугунрин яд агакьарунай пул гуз гьазур тирди ва икI мад.

«Чна райондин идарайрин ва тешкилатрин коллективрихъ галаз санал вахт-вахтунда суботникар кьиле тухуьзвай, хуси кьуватралди кьаналар миьхъзавай ва бюджетдинбур тушир такъатрин гьисабдай кьайдадай акъатнавай участокар ремонтзавай. Ятлани инсанар яд авачиз амуькьзавай» – кьейдна Абдул-Керим Палчаева. Райондин кьили инанмишарна хьи, администрация жележгдани мелиорациядин кьаналар авай гьал хъсанарунын ва вилик квай месэляяр кьилиз акъудунин тереф хуьнин карда куьмекар гуз гьазур тирди ва икI мад.

Техникадин шартлар ва ихтияр гузвай документация авачиз законсуздаказ эцигнавай муькьверин месэлани кьарагъарнавай. Идани дугунрин сетдиз ери аваз кьуллугъ авуниз манийвалзава.

Юсуф Мегьамедован гафаралди, гьар юкьуз герек тир квалахар тамамаруналди, кьаналар авай гьал хейлин хъсанариз жеда. Рахун мелиорациядин инфраструктурадиз пландин бинедаллаз кьуллугъуникай физва (кьетIен гьаларилай аслу тушиз). Ахтармишунрин нетижайрай жавабдар ксариз тайин тир тапшуругъар гана.

Фсижан

Ата-бубайрилай азербайжанрихъ, эрменирихъ ва маса халкъарихъ галаз какахъна, гьуьрметлудаказ яшамиш жез хъайи лезгийриз пара девлетлу ва тIямлу тIуьн-хъун ава. Месела, зи рагъметлу диде Туту-ханум гьвечиI чIавадай Бакуда азербайжанринни эрменийрин кьуншидал яшамиш жез, адаз лап хъсандиз абурун чIалар ва ацукун- кьарагъун, тIуьн-хъун чIидай. Дидедин гьилин тIямлу хуьрекрин дад кьени сиве ама.

Гьеле 1936-1940-йисара зи рагъметлу буба Эмираслана Ахцегърин гьамамар кирида кьуна, анал чайхана ачухнавай. Ашпазни милли хуьрекрин уstad Манатилев Юсуф даш тир. Виридаз чидай адетдин хуьрекрилай алава, адан «фсижан» тIвар алай ажайиб дадунин милли хуьрекрин тариф акъатнавай. Ам ийидай кьайда зи рикIел алама. Чугундин кьажгъанда ва я чапакда сифте туртурдин тике-тике авунвай як твада. Ахпа кьат-кьат миьхънавай шабалатар, хам алаз силегарнавай жыр-гъажи ичер, кьил чIчIекар вегъена, винелай 2-3 нардн миже элизда, кьел ва чайдин са тIурунавай шекердин песок вегъеда. Абурулай са тIуб винада жедайвал яд цана, кьула эцигда. Звал акьалтайдалай кьулухъ са сятда лемкъи цIал ргада. Туртурдин якун чкадал кIелен як ишлемишайтлани жеда, анжах вучиз ятлани, а чIавуз и хуьрекдиз «квала» лугъуда. Багъа мугъман атайла, бубади гъаиша «фсижан» ийиз тадай.

Чи халкъдин милли кухняда саки рикIелай фенвай и хурек авун за кьезни теклифзава. Кьез бегенмиш жедайдахъ инанмиш я!

«Шерифали бубадин насигъатар» ктабдай

Камалдин хазинадай

Ажалдиз етимар авач.

Мугъманни хабар тавуна кьведа, ажални.

Пулунихъни умуьр маса кьачуз жедач.

Рекъиз кичIе жемир, кьиникъикай кичI хуьхъ!

Ажал гьар са касдин мугъман я.

Пешер авахъдайди я, тар - амуькьдайди.

Агъа дуьньядин ракларар вирибуруз ачух я.

Инсан кьейила тIвар амуькьда, пеленг кьейила - хам.

Цавуз экъечIиз рехъ авач, чилин кланик физ - варар квач. Чидач вуьж фад рекьидатла: кал рекьидани, тахъайтла - дана.

Нисинилай кьулухъ чимивал жедач, рагъметдиз фейидалай кьулухъ - шадвал.

Халкьдин виридалайни еке девлет адан чӀал я, ам хуьх!

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

ЧӀал хуьзвайди диде, Ватан хуьзвайди буба я лугьуда. Хун! дуьз тестикьарун тушни! Гьавилай адаз масакӀа ваь, дидед чӀал лугьузва. Амма, гьайиф хьи, эхиримжи вахтара чи жегьил дидейрини бадейри чпин хайи чӀал хуьзмач. Чун шагьидар я, абур гьатта бинедилай гуя къасухдай чпин аялриз лезги чӀал чирзавач. Кьепинихь «лай-лай бала, лай- лай...» дин чкадал «баюшки бай-бай» - дилай эгечӀна абуроз урус чӀал акьудзава. Гуя урус чӀал кесерлу «престижни» я лугьуз, жуван дидед чӀал усаларзава, квадарзава. Им еке гьалатӀ я, жуван халкьдиз хаинвалун я.

Гьелбетда, урус чӀалаз чун ерли акси туш. Халкьарин арадин рахун акахьунин девлетлу урус чӀал уьлкведин кьилин чӀал яз, ам чир хьун важиблу я. Разивилелди кьейдин, ам чин тийидай кас гьатта чи дагьлух яргьал хуьрерани амач, кӀвалевай гьвечӀи аялризни ам телемультикрай чир жезва. Ихтилат квахьзавай жуван дидед чӀал, халкь, ватан хуьникай я.

ЧӀал халкьдин кьилин лишан тирди ва чӀалахь галаз халкьни квахьзавайди парабур куьтӀузвач. Гьелбетда, чун гьамиша гьа ихьтин кьайгьусузбур тушир. Рагьметлу чи бубайри агьзур йисарин кьене гьар жуьре чапхунчийринни душманрин хура акьвазуналди хайи чӀални, халкьни, ватанни хвена, кье чав агакьарнава.

«Эгер пака зи чӀал квахьдайди чир хьайитӀа, зун кье рекьиз гьазур я», – лагьанай Расул Гьамзатова, гаф атай чкадал лугьун, вичи урус чӀалал са шиирни кхьин тавур (таржума-чийрин куьмекдалди машгьур хьана) дуньядин дережадин чӀехи шайрди. «Халкьдин эбедивал (бессмертие) – адан чӀала ава», – лагьана машгьур писатель Чингис Айтматова. Хайи чӀал, халкь хуьн патал чаз, лезгийриз, гьа ибур уьмуьрдин асул мурад, кьаст хьана кланзава.

Эхь, жуван хайи дидед чӀалакай, ам хуьнни важиблувиле-кай яргьалди рахаз жеда. Вичикай ихтилат физвай месэла заз виликдай жуван рагьметлу чӀехи бубади ахьа авур са хьсан кьисадалди куьтягьиз кланзава.

Им хуьрер-мулкарал гьужумар авун, мал-девлет чапхун-кьакьудун адет тир куьгьне заманада хьайи кар я. Дагьлух лезги хуьруьн патавай гьиле затӀ гьат тавуна хьфизвай атлу клеретӀдин башчидиз кьуьлуьн никӀе гвен гуьзвай дишегьлий-рикай хкатна кьугьвазвай аялар аквада. «Им хандиз зи патай виридалайни хьсан савкьват жеда» лагьана, ада 5-6 йиса авай са гадани, гьарай кьез, балкӀандал вегьена, чпин вилайтдиз хутаха. Ялгьуз дишегьлияр мет-кьил гатаз шехьиз амуькда.

Пара хвеши жеда хандиз ихьтин кьетӀен «савкьват» акурла, ада гада саки гьахьтин яшдавай вичин рухвайрихь галаз тербияламишун вичин кьуллугьчийрал тапшурмишда. Зигьинлу, дирибаш гададиз са куьруь вахтунда и халкьдин чӀал, адетар чир жеда. ЧӀехибуру лагьай гаф, тапшурмишай гьар са кар рикӀе авайвал кьилиз акьуддай кьилихрин ам вирибуруз бегенмиш тир. ЧӀехи жеридавай ам мадни хьсан буй-бухахдиз кьезвай, тербиялу жезвай. Кьугьунрани, клелунани, гьар жуьре бягьсер-акьажунрани таяр-туьшерил-лай, гьатта хандин рухвайрилайни викӀегь лезгидин алакьун-рал пехилбурни авай.

Амма гьурбатдиз акьатай гьа сифте йикьалай лезги гада-диз са кьетӀенвал авай: мумкинвал хьанмазни, вирибурукай кхечӀна, ам вич-вичив рахаз, хьуьрез-шехьиз, кьугьвадай. И кар виридаз сир тир. Нубатдин сеферда гьа икӀ вич-вичиз хелветда авайла, хандин рухвайри адакай ягьанатар ийида. Гафарай гафариз, ахпа кукӀунриз акьатна, гатада ада хандин кье хвани. И кардикай хабар хьайи ханди ам вичин еке кӀвалерай акььудна, лукӀвиле са девлетлу мулкдардиз (помещикдиз) гуда. ЖаллатӀрин гуьзчивилик кваз гьа вич хьтин язухрихь галаз пакамлай няналди са къас фахь чуьлда юкь ка-куруниз мажбур жеда и жегьил катдай мумкинвални авачиз. Амма кьилди жез, вич-вичив рахадай хесет адакай хкатдач.

Садра гьа и гьалдаваз ацукьнавайла, патав гьай рекьй пар алай балкӀанарни вилик кваз са яшлу савдагар физ жеда. Япарихь садлагьана таниш лезги чӀалан ван галуькай ам, тажуб хьана амуькда. Жегьилдин патав атана, адахь галаз ихтибарлувилелди сир-къам ийида дуьнья акунвай камаллу касди. Ватандивай кьакьатуникди чара атай гьалдавай га-дади вичикай ахьайда. На лугьумир, патал чкада хайи чӀал, милли адетар рикӀелай алат тавун патал ам гьамиша вичин диде-бубадихь, багьрийрихь галаз рахазвай. Гьар юкьуз вичин туькьуьл кьисметдикай, четин яшайишдикай, кьилел кьезвай крарикай суьгьбетзавай, яргьал ватанда амай вах-стхадихь галаз кьугьвазвай кьван.

– Эхь, чан халу, тахьайтӀа зи рикӀелай дидед чӀал, адетар, муьква-кьилиярни алатдай эхир. Пака ватандиз хьфейла, абур дидед чӀални чизмачир зун кьабул хьийидани? – лу-гьуз, вилерал накьвар акьалтна жаваб гузвай ада лезгидалди рахазвай савдагардиз.

Лезги жегьилдин кьетӀен ватанпересвал акур савдагардин вилерал накьвар акьалтда ва ам азад хьуьна ватандиз хута-хун кьетӀда. Кьизилдин пулунихь иесидивай маса кьахчуна, ада лезги гада вичин ватан галайвал рекье хтуна.

Хуьруьн михьивал чалай аслу я

Лумуна АГЪМЕДОВА

Инсанриз аял чӀалавай неинки са вичиз ва я патарив гьай инсанриз, гьакӀ жув яшамиш жезвай чкадизни-кӀвализ, хуьруьз, шегьердиз талуьк язни михьиди, кьенятлуди ва се-лигьалуди жез чирзава. Амма чун мукьвал-мукьвал кьайгьусуз агьа-лийри контейнеррин патарив тун-вай зирзибилрив ацӀанвай чӀулав пакетрин гьамбаррин, куьгьне ме-белринни эцигунрин амуькайрин, тарарин цуьрцеринни коробкайрин шагьидар жезва. Абур неинки райондин акунар чӀурзава, гьакӀ коммунальный кьуллугьчийриз че-тинвилер арадал гьизва, абур михь авун патал алава вахт ва ресурсар серф авуниз мажбур жезва.

Идалайни гьейри, и кардив жавабдарвал авачиз эгечӀунин не-тижада чими гьвадикди пакетра авай зирзибил фад чкӀизва, пис ни

пайда жезва, абурал кьифер, гьаша-ратар ва маса гьайванар желб ийизва. Кьейдзавайвал, а пакетар куьчейра гьатнавай кицӀери ва иесисуздаказ куьчейриз ачухнавай малари пад-падзава, кьене авай зирзибилар кьуд патахь чукӀурзава. Нетихада, УЖХК-дин кьуллугьчийри гьар юкьуз михьивилерин серенжемар кьиле тухузватӀани, кӀвалахзавай фьа-лейрин зегьмет бада жезва. И карди инфекцияр чукӀурунин хаталувални артухарзава.

Са кар мад ава. Гатуз гьамиша ичӀи ийизвай зирзибилдин контейне-рарни пис низдин чешме хьун мум-кин я. Себеб тек са гьвадин кьакьан температурадал алач. Контейнеррин кьерехрал ва кӀанел органический чиркинрин амуькаяр кьвердавай гзаф кӀватӀ жезва, абур бактерияр ва микроорганизмаяр пайда хьун патал кьулай шартӀар арадал гьиз-

ва. Гьавилай чими вахтунда неинки зирзибилар вахт-вахтунда хутахун, гьакӀ контейнерриз санитариядин рекьйй фикир гун ва дезинфекция авун иллаки важиблу я.

Районда хьсандиз дуьзмишнавай зирзибилар вегьедай махсус кон-тейнерар ва абур эцигдай махсус майданар туькӀуьрунин кӀвалахар кьиле тухванва. УЖХК-дин ида-ради зирзибилар вегьедай кьапар цӀийи хьувунин серенжемарни кьилиз акьудзава. Санлай кьачур-ла, УЖХК-дихь 244 контейнеррин майдан ва 300 контейнеррин ящик, идалайни гьейри, кьулайвилелди туькӀуьрнавай махсус 10-12 майдан ава.

Куьчейрин зирзибилдин кон-тейнерри шегьерра, хуьрера, чун яшамиш жезвай чкайра михьивал ва кьайда хуьнни карда асул роль кьугьвазва. Абур неинки агьалий-риз, карханайриз амуькаяр мен-фятлудаказ терг ийиз куьмекзава, гьакӀни экологиядин жигьетдай тӀебиат михьидаказ ва жематдин сагӀламвал хуьниз куьмек гузва.

Чавай гьар садавай амуькаяр гьялунин кьайдайрал амал авуналди ва кьанажагьлувал кьалуруналди михьивал, низам-кьайда хуьник вичин пай куьтӀа жедайди рикӀел хуьн важиблу я. Анжах икӀ вири сад хьана зирзибилар контейнерриз гадарайтӀа, ТКО авай пакетар гьар гьинал хьайитӀани гадар тавуртӀа, чавай чи район ва хуьр, райондин ру-ководстводи ва гьакӀни УЖХК-дин кьуллугьчийри кьачузвай зегьмет-дин кьадир чир хьана, михьидаказ ва гуьрчегдаказ хуьз жеда.

Анна АХМАТОВА (1889-1966)

Урус чӀалай, шиирар таржума авурди Зульфикьар Кьафланов я.

Таржумаяр

Я Волкован, я тахьайтӀа Къазандин Вахтни жезва сурарай чил кьачудай, Кеферпатан рехи цавун яргьандик Жегьилзамаз гьамишалуьг ксудай.

Гьеле цӀийи муьгь куьтягьиз тахьанмаз, Кьуьдни вичин рекье амаз яргьал тир, Зи кье гьилни, ивидин звер атӀанвай, Чхаяр хьиз гадар жеда хурал зи.

За гьич садан шадвилин дем чукӀурдач, Я садазни жуван патав эвердач. Зи кӀвал за текдаказ чӀагурда, Пурпу накьвар экӀя ийиз жигердал...

1914-йис

Юозва муркӀадин кьаябар, Бушлухар кьадарсуз хьипи я. Агь, куьз на гузва заз азабар, Чизвач заз зи тахсир, кӀани яр.

Рекьикь зун, кур ятӀа хиялар, Анжах заз кьалурмир кьайивал. Ваз закай кӀанзавач аялар, Гузвач ваз зи чӀала чимивал.

Жеда, эхь, вири ваз кӀанивал, За жуван хуьзва гаф, чӀурзавач. Ваз гана уьмуьр за, рикӀин тӀал Ялзава чкадиз сур авай...

1918-йис

Шикил – Ю. САРКАРОВ, текст – Д.ШЕРИФАЛИЕВ

Таран суза

Такурди амач заз асирдин кьене, ТӀебиатдин шандакьри жакьвана келле. ТӀурфанриз, селлериз гана лап дурум, Эхна за хаин инсандин зулум.

ЦӀай яна шумудра, илигна нажах, Вуч тиртӀа чидач зак квай гунагь. Виридан хьилай жеда яшамиш, Хел-цурц ама: зайиф жедач руьгь.

Анжах са карди эзмишзава рикӀ: Кьуншияр кьакьатна. Эхи ийин гьикӀ? Хушуналди кьачунва вири тӀал жувал, Алудиз тамалай бедбахтвал, завал.

ЦӀийи дуьнья (Новый мир) Учредитель: Администрация муниципального района "Ахтынский район" Главный редактор Д.Ш.ШЕРИФАЛИЕВ	Газета перерегистрирована Управлением федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по РД 22 января 2019 г. Регистрационный номер ПИ № ТУ 05-00401. Позиция редакции может не совпадать с точкой зрения авто-ров, которые несут ответственность за достоверность и объектив-ность предоставленных для публикации материалов. Рукописи не рецензируются и не возвращаются. При перепечатке ссылка на «Новый мир» обязательна.	Адрес редакции и издателя: 368730, РД, Ахтынский район, с. Ахты, ул.Герейханова, д.33. Телефон главного редактора 8(988)-654-59-49 Электронная почта газеты: newworld1928@mail.ru	ИНДЕКС 63312 Газета «Новый мир» отпечатана в ООО «Типография-М» по адресу: г.Дербент, ул.С.Курбанова, 25. Электронная версия газеты на сайте www.akhty.ru По вопросам качества печати обращаться в типографию ООО «Типография-М» Время подписания в печать по графику 14.00. Подписано в печать 14:00 Газета выходит 52 раза в год. Тираж 1450 экз. Заказ №_____
--	---	--	---